

Nekoliko reminiscencija.

(Od pravaša izvan uredništva).

U glasilu starčevićanskog dječtva „Mlada Hrvatska“ god. II. 2. nalazi se u izvještaju o političkom stanju u Dalmaciji među ostalim ova markantna stavka: „Pravaši sada imaju 7 zastupnika. Prema tome su pravaši dobili 4 nova mandata... Kako se vidi, pravaštvo u Dalmaciji napreduje. Kad bi samo mogli dalmatinski pravaši izključiti iz svoje sredine neke umišljene veličine i buntovnike ala Drinković, još bi bolje napredovali.“

Sud omladine, koliko je prije bio prenatog, toliko je sada opravan i istinit. Svoju tvrdnju obrazložiti ćemo činjenicama, koje će razjasniti sadašnje držanje glasovitog vikača-razarača, silendžije-vrtokape, revolucionarca na papiru, dok u praksi najmirnije gajnje, mizerija i puzavac, na djelu danguba, koji ne vrši niti dužnosti svojega zvanja.

Sila se logike i činjenica ne da zasuti ni ugušiti pustim frazama, tvrdnjama bez argumentacije, bezobzirnim klevećanjem. Tko se tim sredstvima služi, brzo se pokaže u jasnoj slici, a kleveće i sumnjivena padaju na njegovu glavu.

Valja priznati, da je Drinković pun sjajnih osnova, ali kad dodje vijeme da se osnove izvode, batali ih, pak kuje nove i oprečne prvima. Tko pozna toga čovjeka, njegov ekspanzivni temperament, naprasitu čud, prkosno i osorno ponašanje, lako će prosuditi čitavi kompleks najnovijih njegovih varijacija. Razni izvanjski događaji jako uplivišu na njegov mozak. Nervozna njegova mašta bulazi, stvara kojekakve iluzije i utopije. Biva nemiran i nesnosan dok je u tome stanju zanosa. Svakoga napada, psuje i grdi, tko mu ne begemise. Osobito je doprinio balkanski rat, da je on izgubio busolu; transformirao ga od glave do pete. Igrajući se diplomata dalekosežnih vidika, zadojen novim idejama, željan slave, gurnuo se u duboko more; skrenuo je s pravca tradicionalne pravaške politike. Bit će, da na bazi realno-idealnoj stvara novu grupu, koja će udariti temelje novoj pravaškoj politici kao neounioniste Dr. Bošnjaka i Dr. Horvata. Po svom djelovanju i pregnuću nastoji srušiti staro, a podignuti nešto nova, „radikalnijega“ — narodno neovisnu stranku prava, koja će svojih dahom razplamtiti novi život, iz kojeg će žarke iskre vratiti i razvijljivati mahom čitavu pokrajinu, i preko granica zasjati na daleko.

Shvatili svu makinaciju, te se najenergичnije uprijemio. Tražili smo i tražima obrazloženje: kamo sve to vodi? Htjedosmo da vodstvo, dapače cijela stranka o tome odluči, a ne jedan čovjek — nestalni ideja — i to na brzu ruku, koji će sutra požaliti što je danas odobrio. To je bio glavni uzrok svih daljnjih razpra i nesuglasica. Stvorio se nepremostivi jaz između starom strujom pravaškom i među njim, među konservativcima i neokoaliciranim. Nesuhvaćeni genij našao se osamljen sa svojim kolegom Dr. Krsteljom. Ali kako da zavara javnost? Trebalo je dobiti se glasila. Znade on dobro, da je štampa silna moć, koja intenzivno djeluje na javno mnijenje. Toga radi oteo je list stranci prava, a ne mi njemu, kao što je dezovito tvrdilo, te sada služi protiv stranci za interese firme Kistelj i drug. Svaha je bila postignuta. Sad je trebalo ocrnjivanjem i

denunciranjem utući protivnike. Izazivanj njesmo mogli reagirati, jer bijasmo bez oružja — vrata redakcije bijahu nam zatvorena. Silom prilika bijasmo prisiljeni pokrenuti novo glasilu, za interese stranke prava a ne pojedinih osoba, da obranimo čast i ponos oklevetanih, a kleveće saspemo u grlo klevećnicima. Njesmo htjeli ali moradosmo prisilno, a pravaši grada Šibenika oduševljeno nas pozdraviše, dok čestitkama ni kraja ni konca.

Bijasmo okršteni kojekakvim neslanim i pogrdnim imenima; rečeno nam je da smo austrijski detektivi, pokorne sluge, aulički klerikalci. Njegova je zasluga, da nas i protivnici stoga napadaju, te sve pravaše bez razlike, koji ne odobravaju Drinkovićevu stranpeticu, proglašuju austrijskim diplašima. Prvi nas je tim dičnim epitetima krstio podpredsjednik stranke prava, a kumovi bijahu oni oko „Narodnoga lista“ i „Slobode“. To nam nije ništa nova; čuli smo već više puta istu letaniju od naših i Drinkovićevih protivnika, a sadašnjih njegovih obožavatelja radikala i požrtvovnih borilaca za hrvatstvo, za materijalno blagostanje mukotrnog naroda. To smo više puta čitali po listovima, slušali na skupštinama i sastancima; pak se od čuda snebivamo, gledajući, kako se naš vódja služi istim onim oružjem, kojim su i demokrati i narodnjaci i Srbi njega šibali, da dokaže neosnovanost svojih tvrdnja.

Nije ga zadovoljila izvaja predsjednika vlč. Prodana, da je spor samo među šibenskim pravašima stvar lokalne naravi, koji bi se s malo više mara i dobre volje — popuštanjem s jedne i druge strane — dao izgladiti. Ne, on ne popušta. Uvrjedjena veličina traži zadovoljštinu. Tko je onaj drznik, koji bi se usudio njemu — Dr. Drinkoviću uprijeti se? Svak se mora robski pokoriti i njegove stope slijediti. U više je navrata predsjednik dokazao i oprovrgao njegove krive nazore ob onome što on tvrdoglavu i hotimično laže. Ali njega ni brige, za šprdnju prima on opomene. Reklo se je, da u stranci prava, i ako ima moguće nešto austrijanštine, koja je apsolutno neškodljiva, to je svakako u manjoj mjeri nego li u ikakvoj drugoj stranci, te medju osobama, s kojima se on bratimi. Ali on uporno tvrdi i nitko mu ta naklapanja svoje ideje iz glave izbiti ne može. Zar smo mi izazvali reakciju našim nekorektnim postupanjem, bilo da smo dali povoda, da nas se s naše strane tako crni pred javnošću, bilo da smo se ogriješili o stranački program, bilo da stvaramo nešto izvan stranke ili možda protiv nje? Ili je naše držanje uobće drugačije, nego što je do sada bilo? Je li se morao svaki nastali spor riješiti legalnim putem u samoj stranci a ne izvan nje? Je li bilo nužno sazivati na skupštinu u Šibeniku pristaše sviju nepravaških stranaka, da osude politički rad Dr. A. Dulibića, da izraze svoju nepouzdanicu čovjeku, kojega oni nijesu birali? To je tako protuslovno, ali ipak proračunano jer se na taj način imao uništiti ugled onoga, koji je toliko toga žrtvovao za stranku, a kao zastupnik za svoj narod i rodno mjesto.

Karakteristično je i to, da sve nepravaške novine odobravaju i povoljaju držanje Drinkovića, što više Srbi radikali i demokrati njegovi su intimni, s njima stvara on planove, oni mu suraduju u „Riči“ itd. itd. A „Sloboda“, spljetski naprednjački organ, širi se i šepiri — najbolji

dokaz da je Drinković pao im u stupicu. Saobćenje skupštine obdržavane u Spljetu dne 21. IX. između predstavnika narodne, napredne i srbske stranke glasi: „S obzirom pak na predstojeće občinske izbore u Šibeniku, odlučilo se pozvati pristaše spomenutih stranaka na zajednički izstup s narodnom i neovisnom strankom prava“. Ovo je analiza svega onoga što je bilo i što će biti. Pakt je uglavljeno. Drinković im se ponudio, da sruši nas pravaše. Pak što se od nas događaja, hoće da se prenese i u pokrajinu, jer netko traži razsulo stranke i sabire pristaše. Medjutim namjesto se, da će malo, vrlo malo, nastjeti taj megalomaniji.

Kako se brzo promijenio taj čovjek! Tempora mutantur... Tko bi se usudio reći Drinkoviću nazad par mjeseci, da će se on i Biankini naći skupa u braiskom zagrljaju, da će on ustati na obranu političkih bludnica, odroda, izdajica itd., kako ih je sam dostojno nazivao, da će od njih pokorno i ponizno moljati pomoć, da utuku pravaše? Ako smo mi zabasali, je li on dosljedan svojim nazorima? Nije li se on sam iznevjerio vlastitim riječima i tvrdnjama? Bježi od nas jer smo tobože austrijski klerikalci, a priklanja se patentiranim robijašima, kako ih je on više puta definirao. Prema svemu tome, Drinković je pravaš, ako pravaš znači jedno pisati, drugo misliti a treće raditi.

Drinkovićev rad kroz ovo zadnje vrijeme svadja se na ništicu. Prkosi svakomu; zaključujući mu uprave ne imponiraju; ne pokorava se stranačkoj disciplini; cijepa redove; šurjuje s drugim strankama...

Neustrašivo nastavlja, družino, dalje raditi u tom duhu slabeći redove starčevićanstva, zapriječujući širenje ideje hrvatskog državnog prava; ali vas pri tome upozorujemo, da odbacite krinku pravaštva, kojemu ste se iznevjerili, kako to vaša djela potvrđuju. Budućnost će dokazati, da ćete i u evolucijom kao što Biankini, Trumbić, Tresić i drugi pretopiti se s naprednjacima. Kulturnih ste načela istih, a pitanje srbstva riješite.

Do nas je, da se već jednom naš narod osvjestiti i podigne; da se otrese kojekakvih nametnika, koji po što po to hoće, da njihova riječ bude mjerodavna i kompetentna za čitavo pravaštvo. Neka slobodno sva pravaška javnost prouči i ispita rad naš i naših zastupnika, neka ga paragonira s onim ostalim strankama, pa neka nam sudi i osudi nas, ako smo se bilo čim ogriješili o načela i zaključke stranke. Pronadje li nas se krivim, pokorit ćemo se osudi i povući ćemo konsekvence. Rušiteljima pak neka se glasno i jasno dovikne: Dosta je više! Ili se povratite na stazu, te budite s nama, ili vama mjesta stranci prava nema, a onda — u ratu kao u ratu!

Naša dnevna pitanja.

Pise pravnik Jos. Jan de Wael.

Bruxelles, 24. rujna 1913.

Vjersko pitanje. — Socijalno pitanje. — Izborna pitanje.

U prvom mom članku, izašlom u 9. broju Vaše dične „Hrv. Misli“, obećao sam, da ću se u nekoliko navratka pozabaviti dnevnim pitanjima naše malene ali katoličke države. Ovim evo me, da svoje obećanje izpunim u nadi, da će se, meni draga, hrvatska javnost najugodnije zanimati i za ovo par mojih redaka, koje kao prijatelj Hrvata

upravljam o našim najživotnijim pitanjima, kojima i belgijska javnost baš u ove vrijeme najradije zainteresovana.

Od svih naših pitanja na prvom se mjestu iziće vjersko pitanje. Ono je u nas, možemo reći, barem prividno riješeno, jer stoji činjenica, da je većina katolika u našem državnom saboru. U pravедnim državama sabor je odraz pučke duše. Prema tomu načelu, koje je kod nas stvarno istinito, svak može steći približni pojam našeg obćeg stanja u vjerskom pogledu. Nego ovdje nemožemo zanijekati, da vjersko pitanje nije i kod nas izvrtno svim napadajima sa strane slobodnjačke štampe, kojoj kod nas ne upaljava tako lako kao kod vas. To kažem po onome, što mi je pripovijedao moj dragi prijatelj i drug o. Gančević. Mislim, da je svemu ovom oporbenjačkom radu kriva kleta politika. Ovako je kod nas u istinu, a ne dvojim da nije i kod Hrvata. Opravdana je nada kod svih zdravomislećih Belžana, da naše vjersko pitanje svagdanu ide naprijed. Drukčije prilike, nego li ih spirovodimo, možda bi i druga nagovještavanja donijela. Ali mi se nadamo, da će prilike i nadalje nama u prilog biti, i našu državu još katoličkim učiniti.

Za vjerskim pitanjem slijede mnoga druga, koja rješene očekuju. Jedno od tih jest i socijalno. Kod nas u Belgiji ovo se pitanje najsporije ali i najrazboritije rješava. Dosada smo mi mnogo društvenih pitanja riješili putem raznih zakona, a eto i sada se zakon u istom smislu sprema. Početkom dojučer godine razpravljat će se zakonska osnova, koja je iznijelo Radno Ministarstvo („Ministere du Travail“), a koja radi o tome, da obvezatim učini osiguranje svakog radnika proti starosti, bolesti i prerane slabosti. Ovo je kod nas važno, jer je Belgija zemlja većinom radnička. Tom osnovom, kad bude uszakonjena, bit će usrećena i država i radnik i gospodar. Mnogi razložno drže, da će se ob svojoj osnovi na dugo i dugo razglabati, jer, kako vele naš obrtnici, danas se obrt nalazi u kritičnom položaju. Ipak što bilo da bilo, naši će ljudi glasovati za ovu osnovu, jer vada imaju pri pameti dobrobit naroda. I sada bi se o toj osnovi debatiralo, da nema još drugih zovstalih pitanja, koja traže što skoriji odgovor.

Na trećem mjestu dolazi izborna pitanje. Ovo je kod nas najrazvikvanje, pa stoga zaslužuje, da se njime upoznavaju malo podrobnije i Hrvati. Naši socijalisti najživlje se zanose za ovim. Ovogodišnji naš obći štrajk u prošlom travnju bijaše nedonošće tobožnje nepravedne belgijske izbornistike. Ob ovom štrajku pisao je lijepo i realno o. Anton Gančević u „Riječnik Novinam“ u dva, ako se dobro sećam, navratka. Ovo pitanje sada izpitiva posebni odbor, i izgleda, da će se i ovim radom naša država pročititi nad ostalim evropskim državama. Za bolje razumijevanje današnjeg izbornog položaja iznosim malo povjesti.

U početku kod nas imahu pravo glasanje samo oporezovani. Do god. 1848. razno se je oporezovao osobe prema mjestu i napućenosti. Viši je bio porez po gradovima nego li po selima. Od 1848. porez ili bolje izborna placarina nastade svagdje jednakomjerna, a bje svadena na minimum dozvoljen nam našim ustavom iz god. 1830-31. Obćinski i pokrajinski izbori ne bijahu tačno uređeni ustavom, pa stoga nije zamjerke sa pravnog gledišta, ako je redovno zakonodavstvo ovdje udijelilo pravo glasa i usposobljenicima („les capacitaires“) t. j. onima, koji su dokazali ili mogli dokazati stanoviti stupanj školske naobrazbe. Broj birača bijaše u velikom nerazmjeru naprama ukupnom broju stanovništva: 135.000 glasova na 7 milijuna stanovnika. Uslijed ovoga god. 1890. pojavi se revizionističko gibanje u svim političkim strankama, koje uruči time, da se u tri godine kasnije preuredio dio našeg ustava u koliko se tiče prava glasanja. Sada je dobio pravo glasa svaki

gradjanin od 25 godina. Ali što je nešto osobejnija, to je, da kod nas pojedinac može imati i više glasova. Tako n. pr. svaki otac obitelji 35 godina star, ima dva glasa, dočim tri glasa posjeduje svaki birač bio usposobljenik bio oporezovanik uz stanovite uvjete. Kad smo ovaj novi red glasovanja dobili, socijaliste odmah započehše tražiti sveobće pravo glasa. Pred dvije godine sa političkih razloga složise se u tomu i naši liberalci sa socijalistima te napravise kartel, ali bješe slavonski potučeni u izborima g. 1912. Uobće većina katolika nije se ni najmanje protivila pretršivanju toga pitanja, dapače mnogo katolika bijaše pristalo uz sveobće glasovno pravo. Ali socijaliste se zaprijetise sa obćim štrajkom, ako se vlada odmah ne upusti u razpravu sveobćeg prava glasovanja, i ako ne bi primila ovo putem ustavne preuredb. Nego, meni se čini, pokoriti se ovim socijalističkim prohtjevima bilo bi smrt parlamentarnog režima. Prava je potom imala vlada i većina, što su bezuvjetno odbacili pretrš ova pitanja prama zahtjevima socijalista. Čuli ste i čitali, što je prouzročilo ponašanje sabsorske većine u saboru socijalista. Kad su socijaliste dočuli za odgovor i namjeru vladinu u poslu sveobćeg prava glasovanja, smjesta priredise sastanak, na kojem utanačiše „obći štrajk“ unatoč oporbi svih njihovih vodja; kao Van-der-Weide-a i dr., koji su već unaprijed predvidili „fiasco“ njihova podhvata, kako se je zbilja i dogodilo. Vlada je bila preduzela sve mjere, da izbjegne svim nemir i pretjeranostima. Tečajem samoga štrajka vlada je dala razumjeti socijalistima svoje manje i svoje razpoloženje tako, te je stvorila posebnu komisiju, kojoj je zadaća, da izpitja, je li preuredba izbornoga glasovanja koji za obćine toli za pokrajine nužna ili pak poželjna. Ista ta komisija nadalje im se pozabaviti i sa preuredbom glasovnog prava za sabor u slučaju potrebe. Vlada je naručila ovaj komisiji dvostruki posao poradi toga, što se za pokrajinsko i obćinsko zakonodavstvo zahtjeva jednostavna sabsorska većina, dok za zakonodavstvo, koje se odnosi na sabor, hoće se dvije trećine zastupničkih glasova. Ja se nadam, da ćemo do godine imati svoju izbornu promjenu za pokrajine i obćine. Kakova će to biti promjena? Teško nam je još za sada proricati, ali nećemo sigurno pogriješiti, ako rekoseno, da će to biti svakako bolje i zadovoljnije po naše belgijsko pučanstvo, nego li dosad.

Eto to su vam u kratko naša nekoja važnija pitanja. Drugi put pozabavit ću se našim školskim pitanjem, koje će dobro doći svakom prijatelju Belgije. Osim školstva imamo mi još i drugih pitanja, na koja ću Vašu pozornost od vremena do vremena svraćati.

Političke vijesti.

Pred novim ratom na Balkanu. Usljed nemira u Albaniji Srbija i Crnogora mobilizuju. O događajima, koji izazvase te mjere, javlja se sljedeće: „Petit Parisien“ javlja: Po svemu se čini, da je Esad paša proklamovao suverenitet sultanov u Albaniji. Stoga se računa s mogućnošću, da će Srbija biti prisiljena, da vodi rat protiv Esad paše. Ova mogućnost nalazi potvrdu u jednom telegramu iz Atine, u kome se veli, da je grčka vlada uputila cirkularnu notu veselama, u kojoj se sile pozivaju, da intervensiju, da bi se s obzirom na akciju Esad paše što prije sklopio mir između Turske i Grčke. Prema daljim vijestima, koje su stigle u Pariz, iznenada je obustavljeno otpuštanje rezervista u Grčkoj i grčke čete se koncentriraju na istočnoj granici.

„Deutsches Volksblatt“ javlja, da srbska vlada namjerava okupirati Albaniju. U diplomatskim krugovima se položaj smatra kao vrlo ozbiljan. Dalji zapleti mogu nastati i otuda, što još nije podpisan grčko-turski mirovni ugovor.

„Petit Parisien“ drži, da su ovdje porijedi bugarske mahinacije.

O bojevitima saznaje se sljedeće: Debar je napušten u ponedjeljak u podne. Arnauti su ušli u Debar posle podne i otpočeli pljačku. Arnauti su ostali u varoši. Zapalili su javne zgrade i srbske domove. Vlasti i većina stanovništva otišlo je u Strugu i Ohrid.

Srbske slabe čete se povlače, zadržavajući napredovanje Arnauta prema Kičevo.

U utorku su Arnauti nastavili prodiranje i stigli pred Kičevo. Arnauti su spremali i napad na Gjakovicu, ali videći tu jaču vojsku, odustali su. Došlo je samo do čarke.

Bojevi kod Debra bili su vrlo žestoki. Srbi su bili prisiljeni da se povuku jer su bili u velikoj manjini. Arnauti su imali preko 100 poginulih. Na obadje strane ima mnogo ranjenih.

Broj Arnauta, koji udaraju na granicu, neprestano raste, tako da ih sad ima na frontu preko 25.000. Strateško vođenje i naoružanje Arnauta je poduno stručno i moderno.

Kralj Petar je naredio, da se mobilise veći broj vojske. Mobilisan je prvi poziv jedne divizije, a pozvan na vježbe drugi poziv sviju divizija. Sastavit će se naročiti kor od 30.000 vojnika. Pojačanja se šilju neprekidno.

Kralj Nikola vratio se iz Toplice i predjedao je ministarskom savjetu, koji vijeoao o vojnim mjerama protiv Arnauta. Crna Gora će pojačati garnizone na granici, da osigura mir u pograničnim krajevima.

O događajima utorka javljaju iz Beograda, da je 20.000 dobro oboružanih Albanaca napalo srbsku pograničnu poziciju Episkopeja pokraj Debra, gdje je došlo do žestokog boja; boj se završio sa težim porazom Albanaca koji su se morali povući uz velike gubitke, nakon što su razorili okolišna sela pod vodstvom Ise Boljetina. Srbske čete utvrdile su sve važnije pozicije. Na srbskoj strani pao je jedan kapetan i više vojnika. Uzduž čitave srbsko-albanske granice događaju se dnevno sukobi između Srba i Albanaca. Do sada su Albanci svuda razbijeni. U Debar i Pristinu odaslana su ponovno veća pojačanja.

Zadnje vijesti iz Beograda glase:

Arnauti nastavljaju forsirano prodiranje u tri pravca: na Djakovicu, u pravcu Gostivara i u pravcu Struge. Kolona, koja je uzela Debar, ide na Gostivar, a jedan dio na Strugu, kuda ide i jedna nova kolona iz Elbasana, da se sastane s prvom. Stanovništvo iz Struge povuklo se u Ohrid. Na poziv načelnika Arnauti nisu htjeli da se povuku, nego su ostali u Strugi. Iz Plekoveja i Debra uspjelo je pravovremeno ponijeti drž. arhiv i novac. Arnauti su već stigli u Mavrovo na putu u Kičevo. Galičnik je pao u njihove ruke. Svuda Arnauti pale kuće i ubijaju zaostale. Kod Djakovice su dva dana vodjene manje borbe, u kojima je palo 120 Arnauta. Poginuo je jedan srbski oficir i više vojnika. Poljski telefoni su bili presječeni.

U Skoplju je kružio glas, da je pala Djakovica, ali nije do sada još potvrđen. Naprotiv potvrđuje se, da su Arnauti zauzeli Strugu.

Na čitavoj granici nije bilo više od 10.000 srbskih vojnika. Arnauta je sve više. Do sada ih ima preko 30.000.

Ustanovljeno je, da su prvau organizirali članovi provizorne albanske vlade.

Nekoji ministri držali su zborove, nagovarajući ljude na upad u Srbiju, govoreći im, da su umarširali već Bugari u Austriju, pa da će se lako svi upadati sastati u Skoplju i razdijeliti Srbiju. Ova obećanja imala su uspjeha i omogućila su organizaciju upada.

Domaće vijesti.

Dojčić pred sudom. Dne 25. ov. započela je pred zagrebačkim sudom razprava protiv Stjepanu Dojčiću: koji je dne 18. kolovoza o. g. pucao na komesara Skerleca.

Nješto poslije tri četvrti 9 sati dočiao je predsjednik 11 stranica sadržavajuće obuznične, na što je obuznični ustao, da bude prislušan. Na višekratna pitanja, sa smieškom izjavljuje, da se ne smatra krivim za ijedan od obuznenih čina, a za treći, atentat, smatra se sasna čistim.

Glede pasusa Dojčićevog govora prigodom predavanja braće Seljan, gdje je rieč o Cuvaju kao „tiraninu“, razbojniku“ potvrđuje obuzničen: „Jesi, tako je? To sam govorio i kod toga ostajem!“

Predsjednik: Je ste li znali, da vaš govor i članak za novine, sadržavaju zločinstvo uvredje veličanstva i vladalackog doma te smetanje mira?

Obt.: Jesam!
Predsj.: Držite li, da je to dozvoljeno?
Obt.: U Americi da! Govorio sam i pisao u duhu, kekav tamo vlada. Inače bi me izsmijali.

Predsj.: Za što ste otišli iz Amerike?
Obt.: Da ubijem tiranina Cuvaja.

Obuzničen: pripovijeda, kako je tražio po Zagrebu i Pešti bivšeg kr. povjerenika. Kad je čitao, kako si je njegova supruga uredila u banskoj palači zimski vrt, uzplamtio je tako, da je na zid bolnice milosrdnika u Zagrebu napisao nekoliko pogrdnih rieči protiv Cuvaju, radi čega ga je redarstvo odsudilo na 14 dana zatvora. U Pešti je tri put tražio Cuvaja sa revolverom. Saznaвши, da je dr. Unkelhäusser počeo voditi upravu zemlje, primirio se, ne smatrajući ga odgovornim za stanje u Hrvatskoj. Ali kad je i dr. barun Skerlec postao kraljevskim povjerenikom, odlučio je ovoga ubiti i zato je došao tri dana prije atentata u Zagreb.

Predsj.: Za što ste pucali na kr. povjerenika? Obt.: Da ga ubijem; da izvedem čin pravdočnosti naprama onima, koji nas tlače i zakon gaze. Predsj.: Jeste li vi na to zvali? Obt.: Po zakonu ne, ali po duši da! Predsj.: Zar mislite, da je dozvoljeno ubiti čovjeka? Obt.: U tom slučaju da! Takovo mišljenje vlada u Americi! Iza mene stoji petsto hiljada ljudi i ja nisam zadnji. Mi nemožemo dići revolucije, jer vojska sastoji se iz raznih naroda, pa ako se jedni dignu, ustanu drugi protiv njih. Preostaje nam dakle samo atentati.

Sudac Rakoš: Kakav ste uspjeh mislili postići time, ako ubijete kr. povjerenika?

Obt.: Znao sam, da će doći drugi komesar, ali da će i taj biti ubijen. Predsj.: Je li vam sada žao čina? Obt.: Nije. Barun Skerlec nije umro. Da je poginuo, žalio bi čovjeka, a ne komesara.

Predsj.: Niste li mislili na to, da bi mogli i koga drugoga ozlediti? Obt.: Onda me nebi bilo ovdje, već pod crnom zemljom. Ja ne mogu gledati tuđe krvi, ali izdajničku da!

Iza prislušanja svjedoka uzeo je riječ državni odvjetnik Mesarić i veli, da je Dojčić pao žrtva američke agitacije i surevog pisanja američkih hrvatskih novina. Dojčić branitelj dr. Španić govori u uvodu svoga govora najprije principijelno o političkom zločinu, a onda dokazuje nekrivnju i loš odgoj svoga klienta i moli sud, da Dojčića od krivnje riješi. Na to uzima riječ sam obuzničen Dojčić. Počinje da obćirno govori o ruskom revolucionarnom pokretu, ali mu predsjednik ne dopušta, da o tomu govori. Malo iza toga povlače se sud na vijećanje. da donese osudu.

Predsjednik senata Wendler čita osudu na 16 godina teške tamnice, a kao motivaciju osudi navodi javnu bunu, uvredu veličanstva putem „Hrvatske Zastave“ i predavanja u Americi, i konačno pokušaj umorstva na kr. povjereniku. Sud je Dojčića riješio od obuzje uvrede članova carske kuće.

Protiv osudi je uložio Dojčić i njegov branitelj ništovnu žalbu, a državni se odvjetnik s osudom zadovoljio. Kada su Dojčića iza koga vodili iz dvorane, rekao je: Pošto je kazna prevelika, ulažem ništovnu žalbu s prizvodom. Da živi Hrvatska i Hrvatski Narodni savez u Americi! Da žive moji nasljednici, koji će doći pohoditi komesara!

Tisza o hrvatskom pitanju. „Az Ujsag“ objelodanjuje intervju sa ministrom predsjednikom grofom Tiszom, u kojem se ovaj obćirno izjavio o svim aktuelnim pitanjima unutarnje i vanjske politike, kao i o hrvatskom pitanju. U onom dijelu intervjua, koji se tiče Hrvatske, rekao je ministar predsjednik: Svaki Magjar, koji znađe izpravno prosudjivati; mora sebi kao preduvjet narodnog obstanka postaviti za glavnu zadaću, da njeguje dobre odnose sa Hrvatskom. Ja se bavim sa ovim pitanjem veoma mnogo od onog časa kad sam preuzeo mjesto ministra predsjednika, te mi idem u susret s najvećom pažnjom, i ako je atentat na kraljevskog povjerenika baruna Skerleca izazvao privremeno odgađanje jer hvala Bogu sadašnje zdravstveno stanje kraljevskog povjerenika dozvoljava da se opet prihvati posla za sporazum.

Samo se po sebi razumjeva, da uspjeh ovih nastojanja zavisi u prvom redu što naša hrvatska braća pripravljaju se da opet uzpostave valjanu ustavnu svezu i održanje sadašnjeg državno-pravnog odnošaja na lojalan način. Ugarska vlada čini će u ovom pravcu korake sve moguće i mi ćemo se brinuti zato, da se na osnovci zakon. čl. 1. riješe sva neriješena pitanja, koja su do sada davala povoda raznim trvenjima, Znakovji za to su veoma povoljni, ali ja sebi još danas nemogu stvoriti jasnu

sliku o tom, te će moguće biti nužna takodjer i posebna zakonska osnova, da se postigne taj cilj.

Smrt dobrog liječnika. Iz Makarske primamo: Dne 25. ov. mj. preminuo je nenadno od srčane kapi kotarski liječnik Dr. DeFranceschi. Nemili slučaj duboko se kod njegovih gradjanima, jer je pokojnik, radi svojih vrlina, dobrote srca, milosrdja prama nevoljnicima i sirotama bio vrlo obljubljen. Sutra dan bio mu sjajni sprovod, te su smrtni ostanci prenešeni u rodni Zadar. Pokoj vječni plemenitoj duši!

Gradske vijesti.

Na sastanak uprave stranke prava, koji se obdržava sutra u Splitu, odputovali su odavle nar. zast. dr. Dulibić i Vladimir Kulić.

Radi uvrede Veličanstva bio je tužen sudu mladi Budiša iz Rogoznice, sin odličnog našeg pristaše Filipa Bogavčića-Budiše. Stvar se odnosi na događaje prigodom prvog balkanskog rata. Bio je riješen na prvog razpravi, a isto tako i u obnovljenom postupku. Veseli nas, da je pravredna stvar pobijedila.

Prva plovidba brzog „Barun Bruck“ slijedit će iz Trsta dne 5 listopada, a sutradan u ponedjeljak u 10 i po prije podne stići će Šibenik.

Vatrogasno društvo. Drinković-Krsteljeva „Rieč“ piše da bi zapovjednik Bulat bio poslao na stražu u kazalište prigodom zadnjeg koncerta jednoga tobože koji nije vatrogasac. Želili bi znati koji bi to bio koji je bio na straži a ne pripada četu? Nadalje veli „nema nego samo petoricu uza se; u istinu obljubljen vodja“. Da je cijela četa bila uz Bulata, to je svakomu dobro poznato, prije nego je Krstelj počeo nagovarati i mišiti s kojekakvim stražama vatrogasce, te protivne njemu zatvarati po redarstvu i fjerati iz društva. Na ovakav način lako je nagovoriti četu protiv zavjednika, jer neki iz staha a drugi iz interesa, ali prvog razloga protiv Bulata nema, jer što je on učinio i koliko se zauzimao za društvo, to je i slijepo vidljivo, dok Krstelj zna samo figurirati kao član sa mješecih K 10— a nikad plaćati, te imati zaostatak od K 600.— Uza sva podmičivanja i zastrašivanja, uza sprječavanje pristupa Bulatu, to ipak je 1/2 čete ostala njemu vjerna, onih koji se nisu dali zastrašiti niti podmišiti.

Udarila ga kap. Prečurnog don Julija Paljetka, rodom iz Dubrovnika, nastanjenog u našeg gradu, udarila je preksinoć kap u nogu i u ruku, tako da je ostao skroz nesposoban.

Poziv pčelarima. Obzirom na sastanak dalmatinskih pčelara, koji će biti u Splitu 16/10 o. g. u svrhu organizacije i uredbe dalmatinskog pčelarstva, molim ovim znanje i prijatelje pčelare ovoga kotara da pristupe na pouzdanj sastanak kod mene u nedjelju 5/10 u 10 1/2 prije podne, e da i mi u tu svrhu izvršimo svoju dužnost i poradimo u koliko je moguće za što bolju budućnost ove privredne grane. Svima preporučam za nefaljni dolazak. Grmo Čular, diplomirani pčelar, cesta c. k. Tribunala.

Javna zahvala.

Na divnom ispadu moje svečanosti „Prve sv. Mise“ u rodnoj mi grad, Skradinu, smatram se dužnim javnim putem zahvaliti se preč. opatu Don Ivi Kataliniću, o. Augustinu Skornjuju, franjevcu, uglednom Obćinskom Upravitelju, na čelu mu g. Marki Mudražiji, načelniku; također rodoljubnom gradjanstvu; velešt. Crkvinarstvu, svoj rodbini i prijateljima; g. Lokasu, nadučitelju. Neka je moja obćubna hvala skradinjskim pčelavacim i orguļastim g. Vranjicanu, Lokasu, N. Stipanđiji.

Bog dragi blagodarilo ih, a moja harnost ostat će do hladne ploče.

Bilo sve: Ad majorem gloriam Dei!
Uz lozinku: „Sve za Vjeru i za Domovinu!“

O. Jerko Matić, mladomisnik.

Skradin, 23. IX. 1913.

Sudbeni činovnik

tež umirovljen, star 32 godine, sa kaucijom, traži mjesto kod trgovačke firme, poduzeća, zavoda ili odvjetnika. Poblize obavijesti daje uredništvo.